

ନାମିକ୍ଷଣ ପରିବାର

Thai Monks and Forest Conservation: Case Study of Phrakru Pitaknuntakun (Sa-nguan Jaruwanno), Wat Arunyavas, Naivieng County, City of NAN¹

ພວະສົງໝັກນາກອຸນຕູກຍົກເລີກການປຳໄມ້: ຕິດມາກອນ

ມະດາວິທີກໍາຍົນກອນ (mucus)

ວັດລາສະກຸນາວາສ ດໍາບລໃນເວີຍອງ ດຳກອມເມືອງ ຈິງທັນທຳ¹

ประครอง สายจันทร์ (Prakrong Saychan)*
พุทธิพร ชลสาคร (Buddhiporn Cholsakorn)**

Abstract

Phrakru Pitaknuntakan (Sa-nguan Januwanno) has adapted local folkways, cultures and traditions as the tools for forestry conservation in Nan province. He got success in several areas because of his gentle personality, compromise and negotiable ability. Although, he had been confronted with a lot of problems by local self-interesting groups, he could be able to solve completely all of them with the support of the panel of monks, government agencies and Nan people as well.

Phra Ru L'taknuntakun has been respected as one of the spiritual leaders and well-known activists against deforestation in Thailand.

บทคัดย่อ

¹ จักรบุรีพงษ์ วิทยาศาสตร์ ดร. วงศ์หาดวัฒน์ (กิตติมศักดิ์กาญจน์วงศ์หาดวัฒน์) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาและยั่งยืน

*** ទាញរាយពីក្រោម

1. บทนำ

จังหวัดน่านมีพระภิกษุรูปหนึ่งที่ตระหนักถึงปัญหาทรัพยากรป่าไม้และมีส่วนช่วยเหลือความสันติในช่องทางการชนิดนี้ด้วยการรณรงค์ให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์ของป่าไม้ ว่าสมควรอนุรักษ์เอาไว้ให้ต่อพระรูปนี้คือ พระครุพิทักษ์นันทคุณ (สงวน จาลุวนโน) เจ้าอาวาสวัดอรัญญาวาระและเจ้าคณะอำเภอสันติสุข ท่านมีบทบาทมากในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกีน ๆ ในจังหวัดน่านและทั่วโลก แก่น้ำในการพัฒนาและส่งเสริมชีวิตชาวบ้านพิทักษ์รักษาป่าไม้ เป็นผู้ที่ทำให้ความชุมชนขึ้นของป่าไม้เริ่มกลับคืนมาด้วยการจัดสรรงบประมาณอนุรักษ์ป่าไม้ที่บ้านว่าได้ผลมาก ท้าให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นถึงความสำคัญของป่าไม้ ว่าต้องปกปักรักษาเอาไว้ให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์สืบต่อไป การทำงานของท่านไม่ได้ทำตามกระแสอยู่รักษาที่พื้นดิน ขึ้นภายหลังจากภาระทางไปของน้ำอยู่รักษาที่ซื้อสิบ นาคาและเสียร หากแต่ท่านทำงานด้านนี้มากกว่า 24 ปีแล้ว เป็นการทำงานอนุรักษ์ที่ได้แนวความคิดมาจาก หลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ให้เป็นหลักปฏิบัติสำหรับพระภิกษุสามเณร ซึ่งมีพระวินัยและสิกขาบทจำนวนไม่น้อย ที่เป็นตัวปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ท่านได้ริเริ่มกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ไว้มากมาย และทุกกิจกรรมที่ท่านจัดจะมีศรัทธาประชาชนให้ความสนใจและเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระครุพิทักษ์นันทคุณ (สงวน จาลุวนโน) มีความสำเร็จเป็นอย่างมากตั้งแต่เริ่มนั่นจนกระทั่งปัจจุบันนี้ทั้งการเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ดำเนินการเอง แต่กว่าที่กิจกรรมของท่านจะมาถึงขั้นนี้ได้นั่นต้องผจญภัยปัญหาและอุปสรรคมาอย่างมาก ตั้งนี้เป็นจุดเด่นที่จะสักษาถึงเทباءของท่านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อเงินเดือนอย่างและแนวทางให้แก่พระสงฆ์

รูปถัดไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่สนใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบส่วนรวมและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบบทบาท วิธีการ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระครุพิทักษ์นันทคุณ (สงวน จาลุวนโน)



พระครุพิทักษ์นันทคุณ

2. พระครุพิทักษ์นันทคุณ (สงวน จาลุวนโน) กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ปัจจุบันพระครุพิทักษ์ฯ เป็นแก่น้ำสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเมืองน่าน ท่านดำรงตัวแห่งสักขีพยัตต์ ที่ฝ่ายผู้ราษฎรและฝ่ายสงฆ์มานามาย เช่น

- ★ กรรมการสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน
- ★ กรรมการป่าชุมชน

☆ ประธานมูลนิธิอัลเมืองน่าน

☆ เจ้าอาวาสวัดอรัญญาวาราษฎร์

☆ พระธรรมทายาทเจ้าหัวด่านน่าน

☆ เจ้าคณะข้าราชการลั่นติสุข จังหวัดน่าน

การเกิดมาในครอบครัวของพราวนป่าที่โภมปิตามืออาชีพล่าสัตว์นั้น ทำให้เด่นพ่อ-แม่-ลูกสัตว์ไปอุกห้ามหุกพรากออกจากกัน เพื่อนำมาเป็นอาหารและขายเลี้ยงชีพ-เลี้ยงครอบครัว ครั้งหนึ่งพยายามบิดาออกล่าสัตว์ป่าและได้ยิงค่างแม่ลูกอ่อนตัวหนึ่งซึ่งเป็นอาหารมาลองกินดูแต่ก็ตายไว้ ส่วนลูกค่างกันนั้นใช้ในงานซึ่งมันไม่ยอมกินอาหารเลยเอาแต่ร้องตลอดเวลาพอยท่านปล่อยยกมาลูกค่างก็วิ่งไปกอดหนังแม่ค่างที่ตากแห้งเอาไว้ ภาพที่ท่านเห็นนี้ทำให้ท่านมีใจรักป่าและรักสัตว์ป่ามาก ไม่อยากเบียดเบียนให้ชีวิตใครเดือดร้อน เกิดมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์ อย่างจะบอกให้พยายามบิดาเลิกล่าสัตว์ก็ทำไม่ได้ เพราะครอบครัวอยู่ตัวอย่างนี้ ประสบการณ์ในวัยเยาว์จึงเป็นภารทีติดอยู่ในสำนึกและความทรงจำตลอดมา

นอกจากนี้เมื่อเป็นสามเณรได้มาร่วมพิธีราษฎร์ที่วัดกู่กิ่วเมืองบ้านเกิดของท่าน ได้มีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้านมากมาย กล่าวคือ มีการล้มป่าทันตัดไม้ การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวฟ่าง และมันสำปะหลังฯฯ สภาพชุมชนเปลี่ยนไปกล้ายกน้ำจากแม่น้ำโขลลัน เป้าอุกไฟไหม้ แม่น้ำ

ลำห้วยเริ่มแห้งขอด สัตว์ป่าหายไปปัญหาความเดือดร้อนในเรื่องชีวิตและความเป็นอยู่เกิดขึ้นและในที่สุดสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านก็เปลี่ยนไป ทำให้ความศรัทธาและห่วงใยแฝงดินถิ่นเกิดได้ก่อเกิดขึ้นภายในจิตใจ ความเป็นห่วงในทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเริ่มเกิดขึ้นจนกระทั่งเกิดความศรัทธาที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เอาไว้

ด้วยความเป็นคนที่ฝึกอบรมรู้และชอบแล้วหาสิ่งใหม่อยู่เสมอ ในเวลาต่อมาเมื่อท่านได้รับการอบรมเป็นพระธรรมทายาทของวัดคลาประทานรังสฤษฎิ์ จังหวัดนนทบุรี และเดินทางไปศึกษาดูงานจากสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัดสวนโมกข์พลาaram จังหวัดสุราษฎร์ธานี วัดป่าดราภิรมย์และวัดมหาธาตุ จังหวัดเชียงใหม่ วัดป่าธรรมชาติ จังหวัดนครราชสีมา วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี วัดสร่างอารามย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ฯลฯ ทำให้ท่านเกิดความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น เกิดการเรียนรู้ เกิดแนวคิดและมีประสบการณ์ต่าง ๆ มากขึ้นด้วย จนสามารถนำมาระยะห์ใช้กับงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของท่านได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ของพระครูพิพัฒ์ฯ เริ่มต้นอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อท่านอายุ 17 ปี ใน พ.ศ. 2518 ที่บ้านกู่กิ่วเมือง ยำเมอยลั่นติสุข จังหวัดน่าน โดยการซักชวนให้ชาวบ้านปลูกต้นไม้และกันเขตป่าเดียวเป็นป่าสงวนของหมู่บ้าน โดยที่ท่านเป็นแกนนำและเป็นที่ปรึกษาให้ชาวบ้านจนเป็นมืออาชีพดังกล่าวคงอยู่มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ความหวังแทนและห่วงใยค่างแท้จริงที่มีต่อป่าไม้ของท่าน ได้แสดงออกมากผ่านวัตรปฏิบัติอันเป็นประเพณีสืบ ไม่ว่าจะเป็นการพูดและการกระทำกล่าวคือ



การบวชต้นไม้

ในด้านการพูด เมื่อท่านพูดข้อความหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทำนายจะมาได้โดยการพูดออกมหาเสียง ๆ ครั้งจนจำได้จากนั้นพระครูพิทักษ์ฯ จะนำมาพูดให้พระเณร ลูกศิษย์วัดหรือคนอื่น ๆ พึงในขณะที่กำลังทำงาน กำลังสนทนาระอุ่นขณะที่ท่านกำลังบรรยาย เช่น ขณะที่พระเณรและลูกศิษย์วัดกำลังช่วยกันการเดินที่เพื่อทำประวัติอยู่นั้น ท่านเห็นลูกศิษย์วัดกำลังตีต่อ ก็ไม่ยอมกันเพียบไม่ให้ก็ติดขวาง ทำให้พระครูพิทักษ์ฯ ก็พูดขึ้นว่า “เรายieldเป็นต้นไม้ออกแล้ว” เป็นต้น

ในส่วนของการกระทำ เมื่อเข้าไปในวัดครุฑญาลกิจรักษาสิ่งความร่มริน เย็นสบายและสวยงาม เพราะท่านได้ปลูกต้นไม้และดูแลให้มีต่าง ๆ เค้าได้ เช่น กระถ่อน ซมพู มะขาม ไทร โพธิ์ กล้วยไม้ เพื่อฟ้าดอกร่ม ดาวเรือง ฯลฯ เป็นการคงเอกลักษณ์ของ การเป็นวัดป่าเราไว้ ซึ่งมีหลายครั้งที่ท่านต้องไปเชื้อพันธุ์ไม้จากที่ไกล ๆ มาปลูก

พระครูพิทักษ์ฯ มีความเชื่อว่าการทำงานอนุรักษ์ป่าไม้ของท่านเป็นภารกิจของสังฆ และสอนคล้องกันที่ทำหนตไว้ในพุทธธรรมวินัยและกฎหมายมหาเรศสามารถคือตามพระธรรมนี้เป็นพระพุทธเจ้าของเราไม่ปฏิเสธพระธรรม อุปถอย่างไม่เบียดเบียนและเกือบถือธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ท่านเองก็มีความคิดว่าการอนุรักษ์ป่าไม้ของพระธรรมเป็นสิ่งที่ดีนำสนับสนุนและพระธรรมสามารถทำได้โดยที่ไม่ขัดหรือเกินเลยไปจากพระธรรมวินัย เป็นการเดือยถุงและทำหน้าที่ของพระธรรม อย่างหนึ่งต่อสัตว์โลกให้หยุดกันตัวหมายความสุข และยังเป็นการช่วยเหลือมนุษย์ของชาวบ้านที่ให้ปัจจัย 4 แห่งท่านอีกด้วย ในส่วนของมหาเรศสามารถที่ได้ทำหนตให้พระธรรมที่เป็นพระสังฆธรรมการบุกครุยและมีหารงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และกฎหมายบังคับต่าง ๆ อีกทั้งยังให้พระธรรมปลูกต้นไม้ภายในวัดและที่อื่น ๆ อีกที่อย่างไร ปลูกต้นไม้ภายในวัดและที่อื่น ๆ อีกที่อย่างไร ปลูกต้นไม้ภายในวัดและที่อื่น ๆ อีกที่อย่างไร ปลูกต้นไม้และสังคมชาวบ้านให้รวมกันปลูกต้นไม้และ

ช่วยกันรักษาป่าไม้เอาไว้ ซึ่งบทบาทที่กล่าวเป็นสิ่งที่ประชาชนในจังหวัดน่านคาดพึงเอาไว้ด้วย โดยหวังว่าพระครูพิทักษ์ฯ จะเป็นขวัญและกำลังใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของจังหวัดน่านให้คงอยู่ต่อไป โดยยกให้ท่านล้นหลาม ให้คำปรึกษาและเป็นแกนนำในการทำงานร่วมกับชาวบ้าน

จากแนวคิดดังกล่าวทำให้พระครูพิทักษ์ฯ เริ่มท่าทางด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยนำความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ เช่น การบวชตันไม้ การสืบชะตาแม่น้ำ การถวายทานผ้าป่าดันไม้ ฯลฯ ท่านเป็นพระสงฆ์รูปแรกของจังหวัดน่านที่จัดพิธีตั้งกล่าวขึ้นมา จนปัจจุบันนี้ชาวบ้านในจังหวัดน่านและนักอนุรักษ์ป่าไม้ต่างก็รู้จักท่านในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้ยกย่องท่านว่าเป็นคุณป้าสามาถ์ของชาวบ้าน ผลงานอนุรักษ์ป่าไม้ของท่านก็ได้รับการเชื่อถูกต้องและยกไปทั่วจังหวัดน่าน

พระครูพิทักษ์ฯ ใช้หลักการสอนและบูรณะบ้านไม้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ท่านใช้ ณ วัดวิริชศิริ

(1) การบวชป่า เป็นการประยุกต์พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อไว้ในงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และเป็นวิธีการที่ท่านนิยมใช้เลี้ยงที่สุด การบวชป่ามีลักษณะของการน้ำใจความเชื่อในเรื่องการบวชในพุทธศาสนามาปรับใช้ในงานแก้ไขปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า เป็นการใช้มิติทางวัฒนธรรมเชื่าเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคมและระบบเศรษฐกิจ โดยใช้ผ้าเหลืองซึ่งเป็นสัญลักษณ์อันสูงส่งที่แสดงถึงพระธรรมที่เนื่องในพระวัดนั้นเชย บันมีพระพุทธเจ้าเป็นประธานมาประทับบนพิธี พุทธศาสนาต่างกันเชารพพื้าเหลือง โดยถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นของสูงคุ้มครองแก่การเมืองพุทธชาติ พร้อมกับบ้านป่าทางแรงงาน ภายในบ้านป่าทางแรงงาน บ้านก่อสร้างติดลุ่ม ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2533

(2) การสืบชะตาแม่น้ำ เป็นสิ่งใหม่ที่ชาวจังหวัดปานไม่เคยเห็น เพราะการสืบชะตาในภาคเหนือโดยทั่วไป เป็นพื้นที่ลัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการรักษาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากหมู่บ้านหรือพื้นที่สืบชะตาบุคคล เป็นการต่ออายุหรือการสืบชะตากำเนิดให้ยั่งยืน ออกไป หมายถึง ต้องการให้เป็นสิริมงคล มีชีวิตอยู่อย่างสุขสบายปราศจากโรคภัยใช้เจ็บทั้งหลาย ทำให้มีความเจริญรุ่งเรียงสืบไป พระครูพิทักษ์ฯ กล่าวว่า “การสืบจะต่าน้ำสืบจะต่าป่า ก็เหมือนสืบจะต่าคน โดย คือ เขายึดตามจิตใจ ที่อ่อนไหวกับอนุรักษ์ไว้ เมตตาต่อน้ำ 그래서วิเศษเตาต้องรีบนำ้า ปั่งป่า ถ้าป่าอยู่เขาเก้ออยู่ บ่ใช้สืบไปบ่ ตายๆ”

(3) การถวายทานผ้าป่าพันธุ์ไม้ เป็นกุศล-บายนือภัยยังหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระครูพิทักษ์ฯ โดยการนำเอาพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ และอาศัยความเชื่อหรือความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน เมื่อพันธุ์ไม้ได้ผ่านพิธีการถวายทานผ้าป่า พันธุ์ไม้แล้ว ชาวบ้านจะถือว่าเป็นมงคลสมบูรณ์แล้ว ไปปลูกบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะทำลายหรือถูก刈ลงไม้ได้ไม่ถาวรปลูกในที่ดินสาธารณะหรือในที่ดินของตนเอง

(4) การตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ เป็นการนำความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณมาใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ ทำให้ชาวบ้านเกิดความกลัวต่อภัยธรรมชาติไม่กล้าตัดไม้ทำลายป่า การตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่นี้จะทำควบคู่กับพิธีการบวงสรวงไม้ กล่าวคือ เมื่อมีการบวงสรวงไม้เสร็จแล้ว ก็จะนำศาลพระภูมิเจ้าที่เจ้าทางมาวางไว้ใต้ต้นไม้ไก่สี ฯ กับต้นพญาไม้ พระครูพิทักษ์ฯ กล่าวว่า “บางหมู่บ้านหรือบางคุณที่ยังนับถือผู้อัญเชิญจะไม่รู้สึกกลัวพระพุทธธูปหรือไม่รู้ว่าการบวงสรวงคืออะไร หรือบางคุณที่นับถือพุทธศาสนาแต่ไม่เกรงกลัวพระพุทธธูปแต่กลัวผีสางนางไม้ ก็จะนำเอาศาล

พระภูมิเจ้าที่เจ้าทางมาวางไว้ เพื่อให้เข้าเกิดความกลัว ว่าป่าไม้เหล่านี้เป็นของผีของเทวดา หากใครมาตัดไม้ทำลายป่าก็จะถูกผีเจ้าป่าเจ้าเช้ามาเส่นงานให้ถึงความตาย จนในที่สุดเช้าก็จะไม่กล้าตัดไม้ในป่านั้น”

(5) การเทคโนโลยีในการพิธีต่างๆ พระครูพิทักษ์ฯ ได้รับนิมนต์ให้ไปเทศนาพร้อมแสดงธรรมในงานพิธีต่างๆ อยู่เสมอ เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานสืบชะตา การทำบุญต่างๆ ฯลฯ ท่านจึงถือโอกาสนี้สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เข้าไป โดยจะพิจารณาว่าเป็นพื้นที่อะไร ท่านก็จะเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับพื้นที่นั้น นอกจากนี้ก่อนหรือหลังจากที่ท่านเทศนาจบแล้ว จะมีชาวบ้านเข้ามาสนใจท่านที่ท่านเกี่ยวข้องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นประจำ

(6) การบรรยายในการอบรม สัมมนาหรือประชุมต่างๆ พระครูพิทักษ์ฯ เป็นเจ้าคนนายอำเภอและทำงานพัฒนาสังคม麻สายค้าน ทำให้ท่านถูกนิมนต์ให้เป็นวิทยากรและเข้าร่วมอบรมสัมมนาต่างๆ ฯ herein ประจำท่านจะพูดเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้วยเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสำนึกรักในทรัพยากรป่าไม้ นอกเหนือไปมีการซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้เข้าฟังการบรรยายด้วย

(7) การจัดตั้งมูลนิธิอังกฤษเมืองน่าน พระครูพิทักษ์ฯ เป็นแกนนำในการจัดตั้งมูลนิธิอังกฤษเมืองน่าน ซึ่งเป็นองค์กรท้องถิ่นที่เกิดจากชาวบ้านรวมตัวกันของพระสงฆ์ ประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานราชการที่มีความเห็นตรงกันว่า อย่างให้เมืองน่านเป็นเมืองที่สำคัญ โดยมีแนวคิดและเป้าหมายว่า ต้องการพัฒนาสังคมและคนโดยเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว เพื่อแก้ไขปัญหาความเลื่อมล้า ยกระดับคุณภาพเป็นอย่างดีของชุมชนและพื้นที่ในพื้นที่ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านป่าไม้ น้ำ ดินและวัฒนธรรมท้องถิ่น เวิ่งก่อตั้งเป็นกลางสุ่มยังเมือง

น่านเมื่อปี พ.ศ. 2533 และได้รับอนุญาตให้เป็นมูลนิธิอักฤษฎาเมืองน่านเมื่อปี พ.ศ. 2541 ปัจจุบันนี้ พระครูพิทักษ์ฯ ท้าหน้าที่เป็นประธานมูลนิธิอักฤษฎาเมืองน่านเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระครูพิทักษ์ฯ เลยทิว่าได้ เพราะท่านจะใช้มูลนิธินี้สมอ่อนเป็นหน่วยปฏิบัติการในการทำงานต่าง ๆ

(8) การจัดตั้งคุณย์ประสานงานพระธรรมทายาท คุณย์ฯ นี้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2529 หลังจากที่พระครูพิทักษ์ฯ กลับจากการอบรมพระธรรมทายาทที่วัดชลประทานรังสฤษฎี จังหวัดนนทบุรี โดยร่วมกับพระที่ไปอบรมด้วยกันก่อตั้งคุณย์ประสานงานพระธรรมทายาทขึ้นที่วัดอรัญญาราม โดยท่านเป็นประธาน ผู้นำ ตั้งแต่ต้น แต่ปัจจุบันท่านได้มอบให้พระรูปอื่นเป็นประธาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต่องทางให้พระภิกษุมีงานทำและได้มีกิจกรรมแนวทางในการทำงานเผยแพร่พระศาสนา และเพื่อเป็นคุณย์กลางระหว่างบ้านวัดโรงเรียน และหน่วยงานต่าง ๆ

(9) การสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นวิธีที่พระครูพิทักษ์ฯ ได้ใช้มาตั้งแต่เริ่มทำงานด้านนี้ เพราะท่านไม่สามารถทำเองได้ทั้งหมด และหาวิถีทางก่อตั้งการความสนับสนุนด้านต่าง ๆ ประกอบกับงานบางอย่างไม่เหมาะสมที่สมณฑะจะกระทำการท่านจึงต้องสนับสนุนให้คนอื่นทำแทน โดยท่านให้การสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ เช่น น้ำมันราก อาหาร วัสดุนิติ สถานที่ ต้นไม้ กล้าไม้ เครื่องใช้สำนักงาน ฯลฯ แก่หน่วยงาน กลุ่ม และองค์กรต่าง ๆ โดยที่ท่านไม่คิดราคาสิ่งของเหล่านี้ เนื่องแม้จะมีมูลค่ามากมายสักเท่าใด หลายครั้งที่มีคนทิ้งสิ่งของไว้ใช้แล้วเกิดความเสียหาย ท่านก็ไม่มาซ่อมแซมและไม่เคยต่อว่าคนที่เอามาไปใช้สักคำหากมาขอรื้มริบหักห้ามให้อีก

(10) การปลูกต้นไม้ เป็นวิธีการอนุรักษ์ที่ท่านใช้มาตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งปัจจุบันนี้ พระครู

พิทักษ์ฯ จะนำพระเมรและลูกศิษย์วัดปลูกต้นไม้ดอกไม้ต่าง ๆ คู่กับเฝ้าทั้งภายในและภายนอกวัด อรัญญาราม ถ้าต้นไม้มีคนนำมาก็จะจักมีมากและไม่มีคนมาก็จะปลูก ท่านก็จะนำໄไปปลูกตามไปทุกชนิด ฯ นอกจากนี้หากกล้าไม้ที่จะนำไปปลูกมีน้อยหรือไม่เพียงพอ ท่านจะไปขอจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อที่จะนำໄไปปลูก

(11) การเพาะพันธุ์ต้นไม้ พระครูพิทักษ์ฯ สร้างโรงเพาะชำและแปลงต้นกล้าเอาไว้ภายในวัด ให้พระเมรและลูกศิษย์วัดอรัญญารามช่วยกันเพาะกล้าไม้เพื่อที่จะนำໄไปปลูกทั่วทั้งต่าง ๆ และเพื่อการรักษาให้กับคนที่มาขอไปปลูก ซึ่งเป็นการดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 โดยเก็บเอาถุงพลาสติกที่ชาวบ้านท่าบุญดีกับมาจัดล้างทำเป็นถุงกล้าไม้ กล้าไม้ที่เพาะได้มีพิษอย่างนิดน้อย เช่น ประดู่ สัก จัง เป็นต้น แต่ในปัจจุบันการเพาะกล้าไม้ได้เลิกดำเนินการไปแล้ว เนื่องจากขาดงบประมาณและเวลาในการดำเนินงาน

(12) การปลูกสวนสมุนไพร เป็นวิธีการล่าสุดที่พระครูพิทักษ์ฯ ได้นำมาใช้ ซึ่งเริ่มในปี พ.ศ. 2539 โดยให้พระเมร ลูกศิษย์วัดร่วมกับกรมรัฐสุขภาพ ดำเนินการรักษาพืชที่สวนที่ปลูกนั้นจะเป็นพวง ข้า ขัง ตะไคร้ โพล ขมิ้น ฯลฯ โดยจะปลูกในถุงผ้าพอหน้าแล้วก็จะขุดเอามาตากแดดแล้วเก็บเข้าไปใช้ต่อไป ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักก็คือ เพื่อนำมาใช้เป็นตัวยาในการอบสมุนไพร ที่ช่วยรักษาโรคให้บริการอยู่ภายใต้วัดอรัญญาราม

ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระครูพิทักษ์ฯ มาจากหลายปัจจัยด้วยกัน แต่ละปัจจัยจะส่งผลซึ่งกันและกัน ปัจจัยบางอย่างเกิดขึ้นมาตั้งแต่ท่านเริ่มอนุรักษ์ แต่บางปัจจัยเพียงจะเกิดขึ้นมาหลังจากที่ท่านมีชื่อเสียงจนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปแล้ว ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่

(1) ท่านได้รับการสนับสนุนที่ดีจากผู้ใหญ่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระครูพิทักษ์ฯ ใน

ช่วงเรื่องด้าน ไม่ได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ใหญ่เสีย แต่ในปัจจุบันท่านได้รับความช่วยจากพระผู้ใหญ่เป็นอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องค่าใช้จ่าย และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำงาน เท่านั้นเจ้าคนเจ้าวงศ์หัวดและรองเจ้าคนเจ้าวงศ์หน้าได้ให้ยืมรถยนต์ไปใช้ในการรับส่งพระธรรมทูต แม้ว่าบางครั้งรถจะเสียหายบ้างแต่ท่านก็ไม่ได้คำนึงท่านพระครูพิทักษ์ฯ แต่อย่างไร เป็นต้น

(2) ความสามารถในการปลูกจิตสำนึก และซักนำชาวบ้านให้มาทำงานร่วมกับพระครูพิทักษ์ฯ จะเป็นผู้จัดประการให้กับคนอื่น ๆ เสมอ ส่วนคนที่ปฏิบัติจริง ๆ ก็คือประชาชนในพื้นที่และผู้สนใจทั่ว ๆ ไป ท่านกล่าวอยู่เสมอว่า “ท่านเป็นเพียงที่ปรึกษาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เท่านั้น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความคิดและแนวทางในการทำงานของเข้าเอง”

(3) ได้รับการยอมรับจากประชาชน พระครูพิทักษ์ฯ เป็นพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติศีลปฏิชัย เป็นพระธรรมทายาทและเป็นพระที่มีศักดิ์เสียงเป็นที่รู้จักดีของประชาชนชาวจังหวัดน่าน ถ้าหน่วยงานราชการหรือองค์กรเอกชนในจังหวัดน่านมีการจัดกิจกรรมขึ้นมา ก็จะเชิญท่านไปเป็นที่ปรึกษา เป็นกรรมการและเป็นวิทยากรเสมอเพื่อให้งานนั้นสำเร็จไปด้วยดี เช่น กรรมการมูลนิธินันทวุฒิคุณ กรรมการสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน กรรมการスマาร์ตบันธรัฐมจังหวัดน่าน กรรมการการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน กรรมการกองทุนป้าชุมชน ที่ปรึกษากลุ่มเกษตรยั่งยืน เป็นต้น จนมีผู้กล่าวว่า “ศูเจ้าหลวง นักพัฒนามือเปล่า” (อภิวัฒน์ สุธรรม, มปป. : 1)

(4) มีการติดต่อสื่อสารที่ดี พระครูพิทักษ์ฯ เป็นนักพูดและนักประชาสัมพันธ์ที่ดีคนหนึ่ง ท่านมีความถนัดในการเขียน “ค่าว่าที่” ซึ่งเป็นบทกลอนพื้นเมืองเหนือ สามารถอ่านและเขียนภาษาล้านนาได้流利 ทำมาหากินด้วยการทำอาหารที่เป็น

คำคมหรือคำกลอนมาก่อนบดด้วย ทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและเพลิดเพลินไปกับการบรรยาย นอกจากความสามารถเฉพาะตัวที่เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารนี้แล้ว ท่านพระครูพิทักษ์ฯ ยังมีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ และใช้ประกอบการบรรยายของท่านด้วย เช่น รายนต์ โทรศัพท์ เครื่องโทรศัพท์ถือ ถ่ายรูป วิดีโอบันทึก แผ่นภาพเลื่อน แผ่นปลิว เป็นต้น ทำให้การติดต่อสื่อสารของท่านกับประชาชนและหน่วยงานเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว

(5) มีแรงงานมาก ท่านไม่ได้ทำงานคนเดียว แต่มีกำลังแรงงานที่คอยให้การสนับสนุนอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งมาจากหลายหน่วยงานด้วยกัน เช่น พระธรรมทายาท มูลนิธิชักเมืองน่าน นักเรียนนักศึกษา พระเณร ลูกศิษย์วัด ชุมชนผู้สูงอายุบ้านอรัญญา ห้ารพวน ตำรวจตรเวนชายแดน เป็นต้น การมีแรงงานคอยช่วยเหลือมาก ๆ นี้ทำให้การทำงานของท่านเป็นไปด้วยความรวดเร็วทันเวลา งานที่ท่านให้ช่วยนั้นมีหลายอย่าง เช่น ช่วยในการประชาสัมพันธ์ ช่วยจัดเตรียมสถานที่ ช่วยติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยบริการผู้ที่มาทำงานและช่วยร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

(6) ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน พระครูพิทักษ์ฯ ได้รับการยอมรับจากประชาชนทั่วไป ประกอบกับท่านเป็นพระสงฆ์และเป็นนักพูดที่ดี ดังนั้น การทำงานของท่านจึงได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นอย่างมาก ประชาชนมีความยินดีจะช่วยท่านทำงานด้วยความจริงใจ เนื่องจากมองว่า การทำงานของท่านเป็นงานเพื่อส่วนรวมเพื่อสังคม และเพื่อประเทศชาติ ท่านไม่ได้ทำงานเพื่อตัวท่านเอง ทุกคนจึงให้การสนับสนุนงานของท่านด้วยดีเสมอมา

(7) มีการติดตามงานคง่างไกลติด การทำงานของพระครูพิทักษ์ฯ มีการติดตามงานที่ทำตลอดเวลา มีหลายครั้งที่ท่านต้องเดินทางวันละ

หลายร้อยกิโลเมตร เพื่อที่จะปฏิบัติตามงานที่ท่านได้
เริ่มไว้ โดยท่านให้เหตุผลว่า “เราต้องหมั่นไป
เยี่ยมเยียนชาวบ้านให้กำลังใจเขา รับฟังผลการ
ดำเนินงานและช่วยแก้ไขปัญหาที่เข้าประสบอยู่
 เพราะบางปัญหานั้นเขาไม่สามารถแก้ไขหรือไม่
 กล้าที่จะทำ ดังนั้นต้องเข้าไปจัดการเอง”

(9) มีวิธีจัดการปัญหาที่ดี พระครุพิทักษ์ฯ
มีวิธีการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความ
ฉลาด โดยท่านใช้หัวใจไม่ล่อนและไม่แข็ง ไม่คิดมากคิด
ให้การพูดคุยทำความเข้าใจกัน เช่น ให้นายทุนหรือ
ผู้มีอิทธิพลมาเป็นกรรมการหรือที่ปรึกษา เป็นต้น
ส่วนไม่แข็งนั้นมีหลายวิธี เช่น ขอความร่วมมือจาก
เจ้าหน้าที่ทหารหรือค่าจ้างให้ทำการตรวจสอบ
เป็นต้น โดยท่านจะศึกษาปัญหา ก่อนว่ามีสภาพและ
สาเหตุอย่างไรแล้วท่านจะจะเลือกวิธีการที่เหมาะสม
กับปัญหานั้น ๆ โดยเฉพาะ

(10) ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนเพิ่มขึ้น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าไม้ของประเทศไทย พิพากษาฯ มาก จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีการท่องเที่ยว

(11) อุปนิสัยส่วนตัว พระครูพิทักษ์ฯ ท่านบวชมาตั้งแต่เด็กและมีชีวิตความเป็นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี นัยจากงานนี้ยังได้รับการศึกษาอบรมและดูงาน ทำให้ท่านเป็นผู้มีจิตใจดีงาม มีสำพูดที่ไพเราะ ปากฟัง ท่านเป็นนักพูด นักคิด นักเขียน และนักปฏิบัติ ที่ดีคนหนึ่ง ท่านยึดมั่นในความชอบน้อมถ่องตน มุ่งมั่นทำงานเพื่อพระศาสนาและสังคม โดยไม่ย่อท้อ ต่อบรรดาภรณ์ ความยากลำบากครั้งแรก ท่านกล่าวว่า “ครับจะต่อ จะให้ราชวัล ก็ไม่ย่อท้อ คาดมาถือว่าเราทำงานเพื่อศาสนา เพื่อพระพุทธเจ้าไม่ได้ทำงานเพื่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง” ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นเงื่อนแม่เหล็ก ที่ดึงดูดให้คนอยากเข้าไปสืบยາกรามฯ ช่วยงานท่านอย่างล้มเหลว

การทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ของท่านพระครูพิทักษ์ฯ เก็บงานที่เกี่ยวข้องกับผล
ประโยชน์นัมหาราช แล้วมีผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องมาก
ทึ่งชาวบ้าน นายพัน ชำราษาการ ฯลฯ ตั้งนั้น ปัญหา
ต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น พญว่าปัญหาที่ท่านประสบอยู่มีทั้ง
ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นและได้แก้ไขจนลุล่วงไป และ
ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ สามารถสรุปได้ใน 7 ประการ
ได้แก่

(1) คณะกรรมการชั้นผู้ใหญ่ในสังฆารามเดย์ไม่เข้าใจในบทบาทการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของท่านพระครูพิทักษ์ฯ ท่านเคยถูกกล่าวถวายและตำหนิน้ำท่ามไปปัจจุบันเกี่ยวกับเรื่องทางโภภัยพระไม่สมควรที่จะทำบ้านอยู่รักษาเป็นอย่างไร

(2) ปัญหานครร่วมกับชาวบ้านเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มนิคมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหานี้เกิดขึ้นตั้งแต่พระครูพิทักษ์ฯ ได้เริ่มให้มีการร่วมกับกลุ่มกันของชาวบ้าน เพื่อที่จะจัดตั้งเป็นกลุ่มนิคมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สมัยที่ท่านยังเป็นสามเณรอยู่ โดยเกิดขึ้นที่บ้านก้าม่วงกล่าวคือชาวบ้านไม่ยอมให้ชาวเมืองมีอิทธิพล ไม่มาร่วมเป็นคณะกรรมการ ไม่ช่วยเหลืองานและไม่ยอมรับเขตอนุรักษ์ที่ตั้งขึ้น ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ยังประสบอยู่ในปัจจุบัน

(3) ปัญหางานนายทุนและพ่อค้าไม่เดินคนกลุ่มนายทุนและพ่อค้าไม่เลื่อนได้ขึ้นชูท่านพระครูพิทักษ์ฯ ทึ่งทางโทรศัพท์ จดหมายและประกาศแก่ชาวบ้านว่าหากท่านไม่ใช่พระเณรจะยิงที่เสียบางคนก็ถูกว่าหากไม่เลิกยิงเกี่ยวกับป่าไม้จะฆ่าทึ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เป็นป่าดงดิบที่มีไม้ใหญ่อยู่เป็นจำนวนมากมาก เช่น ป่าขุนน้ำพงษ์ คำเกอสันติสุข เป็นต้น

(4) ปัญหางานประมาณไม้เพียงพอ งบประมาณ ที่ใช้ในการทำงานอนุรักษ์ป่าไม้คงพระครูพิทักษ์ฯ มีก็ไม่เพียงพอ คือต้องน้ำงบประมาณจากส่วนอื่น ๆ มาใช้แทนอยู่เสมอหรือต้องตัดงานบางอย่างออกไปจ้างโครงการที่ได้กำหนดเอาไว้ ทำให้มีผลกระทบต่องานโดยส่วนรวม ท่านไม่สามารถไปเบิกค่าใช้จ่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรใดได้ ปัญหานี้สังเก็บล้วนสำคัญในการทำงานอนุรักษ์ของท่าน

(5) ปัญหางานลักลอบตัดไม้ในเขตที่ได้ทำการอนุรักษ์ไว้ ในการทำงานอนุรักษ์ป่าไม้ของพระครูพิทักษ์ฯ ถึงแม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านและหน่วยงานราชการต่าง ๆ จนทำให้การทำงานของท่านประสบผลสำเร็จพอสมควร แต่ก็ยังมีการลักลอบตัดไม้จากชาวบ้านบางกลุ่มและนายทุนเสมคุณเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ป่าไม้ลดลงเป็นจำนวนมาก

(6) ปัญหางานบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการอนุรักษ์ไว้ ชาวบ้านจะเข้าไปผับถ่ายและลับของพื้นที่ป่าที่

อนุรักษ์เอาไว้เพื่อที่จะทำการเกษตร ทึ่งจากชาวบ้านพื้นราบ และชาวเขา โดยชาวพื้นราบจะบุกรุกจากด้านล่างขึ้นด้านบนและชาวเขาจะบุกรุกจากด้านบนลงมาด้านล่างลับกัน โดยพื้นที่ไหนเป็นที่รากมักจะถูกบุกรุกมาก

(7) ปัญหาน้ำความชื้ด แข็งกับ้ำราชการ บางคน ข้าราชการบางคนมองว่าพระครูพิทักษ์ฯ มาทำงานช้าช้อนกับงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตัวเอง ทำให้เกิดความไม่พอใจพยายามไม่ให้ความร่วมมือกับท่าน หรือกิตกันไม่ให้ท่านได้พนักกับภาระการซื้นผู้ให้หลักไปดูงานที่จังหวัดน่าน นอกจากนี้ เมื่อท่านเริ่มงานอนุรักษ์ใหม่ ๆ โดยการร่วมกับชาวบ้านให้เป็นกลุ่มนิคมอนุรักษ์ก็ถูกมองว่าเป็นพวกคอมมูนิสต์

การทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระครูพิทักษ์ฯ ตลอดเวลา 24 ปีที่ผ่านมา ท่านได้ทุ่มเทกำลังสติปัญญาและความสามารถของท่านเพื่อรักษาป่าไม้เอาไว้ จนท่านเป็นที่เคารพนับถือของคนจังหวัดน่าน ผลงานการทำงานอย่างจริงจัง ของท่านทำให้หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ได้มอบรางวัลเพื่อคุณภาพนุ่นศรีและความดีของท่าน เช่น รางวัลคนดีศรีสังคมจากลูกค้าบันพันธุ์ชนบทมูลนิธิหมู่บ้านครูและมูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นสมาชิกมูลนิธิโซกาเฟโล่ประเทศไทยหรือคเมริกา ในประเทศไทย เที่ยรัตคุณสาขาวิชาศาสนาเพื่อการอนุรักษ์จากสถาบันธรรมะแห่งชาติ เชิญที่ระลึกพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จากการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการป่าไม้ เสมารหรมจ้าวทอยคำ สาขาวิชาพุทธศาสนาที่ทำการอนุรักษ์จากสมเด็จพระสังฆราชฯ รางวัลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรประเทศไทย จากลูกค้าบันสิง-แวงดล้อมไทย

3. สรุปผลการศึกษา

พระครูพิทักษ์ฯ เห็นว่า การทำงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นเรื่องที่คนทุกคนต้องมาร่วมแรงร่วมใจกัน ไม่ใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่งหรือ ภาคกลุ่มใดกลุ่มนึงเพียงฝ่ายเดียว โดยเฉพาะพระสงฆ์หากจะอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายกว่าชาวบ้านที่ว่า ๆ ไป ทั้งนี้ เพราะพระสงฆ์เกินผู้ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ เวลาแนะนำให้ความร่วมมือจากชาวบ้านจะได้รับความร่วมมือมากกว่า ข้าราชการหรือในบางพื้นที่ที่มีอิทธิพลและเสียงยังตรายมาก ข้าราชการไม่สามารถเข้าไปทำงานได้แต่พระสงฆ์สามารถเข้าไปได้ซึ่งนับเป็นจุดดีของพระสงฆ์ ท่านเห็นว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มาก่อน ทรงประสูติ ผนวช บำเพ็ญเพียร ตรัสรู้ เพยแพร่ธรรมะ ดับขันกปริญพพานและถวายพระเพลิงในป่านี้เอง หลักธรรมคำสอนก็ทรงเน้นให้พระสงฆ์อยู่แบบเรียบง่ายหัวอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

พระครูพิทักษ์ฯ เป็นพระสงฆ์นักพัฒนา รุปหนึ่งของประเทศไทย โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ลุนท่านได้รับการยกย่องให้เป็นพระอุปัชฌาย์ของการนวชาฯ การพูดจาและการกระทำที่แสดงออกจะมีการสอดแทรกเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ตลอดเวลา ท่านได้ศึกษาธรรมะร่วมวิญญาและกฎระเบียบจนเป็นที่แนใจแล้วว่าการทำงานอนุรักษ์ป่าไม้ของท่านไม่ชัดหรือเกินไปกว่าที่กำหนดเอาไว้ ตลอดจนสังคมก็คาดหวังท่านเป็นอย่างมาก และตัวท่านเองก็มีความมั่นใจในการทำงานจนกระทั่งเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป นอกจากนี้การเติบโตในสภาพที่เป็นไปทางท้าให้ท่านรักและห่วงใยแทนป่าไม้เป็นอย่างมากจนนำมาสู่การทำงานอนุรักษ์ป่าไม้ในที่สุด

พระครูพิทักษ์ฯ นำเอาความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาและจริยธรรมเพื่อ มาประยุกต์ใช้ในการ

อนุรักษ์ป่าไม้ ประกอบกับได้รับการศึกษาอบรมและเดินทางไปดูงานที่อื่น ๆ ทำให้สามารถรับเปลี่ยนและเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับจังหวัดน่านได้เป็นอย่างดี เช่น การนวชาฯ การสืบทราบแม่น้ำ การตั้งศาลพระภูมิ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของท่านหลายประการ เช่น ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ การเป็นคนในพื้นที่ และคุณลักษณะเฉพาะตัวของท่านเอง เป็นต้น

พระครูพิทักษ์ฯ เป็นแบบอย่างที่ดีของนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เพราะการทำงานคืองานจริงจังและตั้งใจ ประกอบกับการรู้จักปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาและที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานอนุรักษ์ป่าไม้ อย่างมากที่สุด จนนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานระดับที่ดีพอสมควร ท่านพยายามซักซ้อมและซักจุ่งคนเมืองน่านให้รู้จักรักและดูแลน้ำใจ ก่อนที่จะกลับไปรักษาป่า คงอยู่ใกล้น้ำก็ให้รักษาแม่น้ำให้รักและพึ่งพุ่งน้ำรวมทั้งอื่น การละเล่นพื้นบ้านสามารถตีความรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนกล้ายิ่งกลุ่มอีกเมืองน่าน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มอนุรักษ์ป่า 60 กลุ่ม กลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำ 84 กลุ่ม กลุ่มเยาวชน 26 กลุ่ม กลุ่มแม่น้ำ 15 กลุ่ม กลุ่มสูงอายุ 10 กลุ่ม กลุ่มเกษตรกร 300 ราย กลุ่มพระสงฆ์ 40 รูป (พ.ศ. 2541)

4. ข้อเสนอแนะ

(1) หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่น กรมป่าไม้ กรมสัมภาระน้ำ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สานักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ควรให้การสนับสนุนแก่พระสงฆ์นักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และพระสงฆ์ที่ทำงานพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้มากขึ้น เนื่องจากการของอยู่ของทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดน่านในรากฐานนี้ก็ติดสูญไป

ให้เห็นแล้วว่า พระสงฆ์มีความสามารถในการอนุรักษ์ป้าไม่เอาไว้ได้ โดยที่ทางราชการไม่สืบเปลืองงบประมาณโดย แต่พระสงฆ์ที่ทำงานอนุรักษ์ป้าไม่อย่างจริงจังก็ยังต้องการการสนับสนุนจากทางราชการอีก ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ กำลังคนและความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ จึงเป็นหน้าที่ของส่วนราชการที่ต้องจัดหาให้แก่พระสงฆ์นักอนุรักษ์ดังกล่าว นอกจากนี้ยังต้องสร้างเปลี่ยนหัตถศรั意识ที่มีต่อพระสงฆ์เสียใหม่ โดยให้ความรู้ว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีบุคลิกภาพสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่ใช่เป็นผู้ทำลายหรือทำเกินวิสัยของสมณเพศ ตลอดจนต้องทำการขยายผลการดำเนินงานต้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จไปสู่พระสงฆ์รุ่นคุ้น ๆ ต่อไป

(2) ประชาชนต้องเปลี่ยนหัตถศรั意识ต่อพระสงฆ์ที่ทำภารกิจทรัพยากรป่าไม้ โดยให้การยอมรับและให้การสนับสนุนงานของท่านตามความสามารถของตัวเอง ต้องถือว่างานอนุรักษ์ของพระสงฆ์เป็นงานโปรดสัตว์ของพระอิทธิย่างหนึ่ง นอกจากนี้ประชาชนต้องมีจิตสำนึกรักในภารกิจ สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นด้วย เพราะผลการศึกษาเชี้ยวเห็นว่างานอนุรักษ์ป่าไม้จะเกิดขึ้นและสำเร็จไปไม่ได้ เลยถ้าขาดจิตสำนึกรักที่ดีและถูกต้องในเรื่องสิ่งแวดล้อม

(3) องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นองค์กรที่มีบทบาทมากในเรื่องสิ่งแวดล้อมทั่วไปและเรื่องป่าไม้ แต่มักจะถูกมองว่าเป็นองค์กรที่ค่อยแต่จะต่อต้าน ตัดต้านและพยายามหยุดช้าบ้านให้ประท้วงตังนั้นการที่องค์กรนี้เข้ามาให้การสนับสนุนพระสงฆ์ต้องใช้ความระมัดระวังให้มาก โดยไม่ใช่พระสงฆ์เป็นเครื่องมือของตัวเองหรือไม่ให้ถูกมองว่าเป็นพวกเดียวกับพระสงฆ์ ซึ่งจะทำให้พระสงฆ์นักอนุรักษ์ถูกเพ่งเลิงจากประชาชนและส่วนราชการ เป็นผลให้ท่านไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร

(4) พระสงฆ์จะต้องพยายามประยุกต์หลักกรรมและหลักจริยธรรมเพื่อชุมชนมาใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีก ๆ ไม่เฉพาะแต่ทรัพยากรป่าไม้เท่านั้น ซึ่งผลการศึกษาได้เชี้ยวเห็นแล้วว่าการนำสิ่งที่ชาวบ้านควรพนันถือเป็นก้าวที่มีความคุ้นเคยมาใช้ในการอนุรักษ์นั้นได้ผลเป็นอย่างดี นอกจากนี้พระสงฆ์ก็ต้องห้ามเข้าใจให้มากว่า พระสงฆ์นั้นสามารถอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ไม่เป็นการผิดพระธรรมวินัยหรือกฎหมายฯ เนื่องแต่ต้องใช้ความระมัดระวังเพิ่มขึ้นเท่านั้น

(5) สถาบันการศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันหลักและสำคัญสถาบันหนึ่งในสังคม ควรที่จะให้การสนับสนุนการทำเนินงานอนุรักษ์ป่าไม้ของพระสงฆ์ให้มากขึ้น โดยการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์สามารถเข้าศึกษาและอบรมในสถาบัน เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ในวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของท่าน และส่งเสริมให้มีการทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความรู้และแนวทางใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้พระสงฆ์อนุรักษ์ป่าไม้ได้ผลต่อไป

5. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

(1) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาครั้งต่อไปควรที่จะเน้นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกัน

(2) การศึกษาครั้งต่อไปควรที่จะศึกษาพระสงฆ์รูปอื่นและอยู่ในพื้นที่อื่น แล้วนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกัน เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ต่อไป

(3) การศึกษาครั้งต่อไปควรใช้เวลาในการศึกษาในพื้นที่นานกว่านี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและลึกซึ้งขึ้น

บริษัทฯ

ประเสริฐ ถ่ายจันทร์ 2542 . บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษากรณีพระครูพิทักษ์นันทคุณ (สหวน จาธุวนิโญ) วัดอรัญญาวาส ตําบลในเวียง อําเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาศาสตรมหาปัณฑต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) สำเนาพัฒนาบัณฑิตศึกษา ลักษณะบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์ .

ยังวิพัฒน์ ลือธรรม . ม.ป.ก.ก. “ตู้เจ้าหงวน” นักพัฒนามือเปล่า . 4 หน้า. (อัดสานา)

• • • • •